

Transcriptie Erik Koopmans 30 september 2019

00:00:02

Interviewer: Welkom meneer Koopmans. Fijn dat u er bent. Het is vandaag maandag 30 september 2019. U komt uit 1942. Ik ga heel wat vragen stellen. Het kan zijn dat er wat overlap is met dingen die u al eerder heeft verteld. We gaan het hebben over de parkeergarage in Theater de Vest, de atoombunker en bij deze wil ik meteen ook vragen of wij alles wat u zegt mogen gebruiken om te verwerken in een artikel dat we online willen gaan zetten?

00:00:38

Erik Koopmans: Daar ben ik akkoord mee.

00:00:40

Interviewer: Kunt u vertellen wat uw achtergrond is?

00:00:50

Erik Koopmans: Allerlei functies. Ik heb dus 50 jaar in de bouw gewerkt, maar je begint als assistent uitvoerder, opzichter, projectcoördinator, projectleider. Dat heb ik vijftig jaar gedaan in mijn leven met heel veel plezier. 18 werkgevers heb ik gehad. En dat is in mijn vak, de bouw, heel normaal. Als het project klaar is, is je baan ook voorbij en zoek je gewoon een andere baan. Is vrij gemakkelijk en raak je ook aan gewend. Mensen kennen je ook in het land dus je moet zoeken en je solliciteert, dan heb je een soort voorfunctie.

00:01:32

Interviewer: Weet u ook wanneer u hier u in Alkmaar bent gekomen?

00:01:38

Erik Koopmans: Ik kwam vanuit het Ministerie van Onderwijs. Daar zat ik van 1987 tot 1989 en ik heb hier 1989 afgewerkt in Alkmaar. Toen kreeg ik een baan in Haarlem. Ik zei tegen de kinderen we verhuisden naar Haarlem, maar die waren toen achttien en zeiden wij gaan niet meer mee. Toen ze volwassen werden zeiden ze "papa, mama, gaan jullie zelf naar het volgende project. Wij gaan ons eigen leven leiden." T is één van de charmes van het bouwen in de bouwwerken. Het is allemaal niet belangrijk om een vaste baan te hebben.

00:02:26

Interviewer: U vertelde net even kort dat u ervaringen had van vroeger als klein kind in Rotterdam met een bombardement die daar is geweest.

00:02:39

Erik Koopmans: Ja, bij het luchtalarm gingen we altijd bij de trap van de benedenburen zitten. En dat was je gewend. Er werden ook de nieuwe straten gebouwd. Zo'n wijk bouwde zich weer op.

00:02:56

Interviewer: Het theater De Vest werd gebouwd.

00:03:30

Erik Koopmans: Ik heb wel in de tussentijd toen het uitgebreid werd een keer gesolliciteerd. Ik was al met pensioen. Die fietsenkelder zat die daarvoor gelijk bij of hebben ze die nu later uitgebreid? Er is voor de parkeergaragekelder een hele kelder voor het stallen van fietsen. Was die al met de basis meegenomen in de kelder of later onder het plein geplaatst?

00:03:56

Interviewer: Ik heb die fietsenkelder nog nooit gezien.

00:03:58

Erik Koopmans: De kelder voor auto's zit onder de Vest. Maar toen hebben ze onder dat plein daarvoor, stond vroeger een zwembad en een bank, een hele grote fietsenkelder gemaakt. Weinig steden hebben zo'n grote ondergrondse fietsenkelder.

00:04:46

Interviewer: Kunt u ook zeggen vanuit welke organisatie u bij deze bouw betrokken was?

00:04:54

Erik Koopmans: Nee. Soms werd je in dienst genomen van de opdrachtgever, die zocht een soort coördinator die er verstand van had. Maar soms werkte je bij een aannemer. Soms werkte je bij een ministerie. Ik werkte bij het ministerie van Onderwijs en dat was ook heel interessant. Heb ik maar kort gewerkt. Daar moest je per jaar 160 miljoen gulden uitgeven want het stond op de begroting. Er moest dan een hogeschool in Venlo en een hogeschool in Zwolle gebouwd worden en als ambtenaar moest je dat verdelen. Daarna is er in de politieke cultuur verandert, het wordt niet allemaal meer door het ministerie gefinancierd. In de jaren tachtig is er dus wat veranderd. Daarom ben ik na twee jaar al weggegaan bij het ministerie van Onderwijs want die besturen van die scholen gingen het zelf financieren.

00:06:03

Interviewer: Voor de Vest, wie was de opdrachtgever daarvoor?

00:06:08

Erik Koopmans: Ik denk het gemeentebestuur gewoon. Maar die zal daar ook een financiering van het ministerie hebben gehad of een machtiging om budgetten te sluiten die mochten doorberekend worden in de afschrijving. Ik ging met 60 jaar al met pensioen, maar het lukte me daarna in een mum van tijd allemaal banen te krijgen. Ik werd bij het provinciebestuur aangenomen om een nieuwe provinciehuis in Haarlem te helpen realiseren. Zo kende je al die organisaties.

00:09:40

Interviewer: Wat was uw rol precies in de bouw van de parkeergarage onder de Vest? U zegt dat die allemaal verschillende functies heeft gehad.

00:09:47

Erik Koopmans: Hier waren nieuwe plannen om de Vest uit te breiden. Zodoende ben ik bij betrokken geweest en heb ik in feite gesolliciteerd. Ik ben niet bij de oorspronkelijke bouw geweest. Ik zat toen bij andere projecten.

00:12:43

Erik Koopmans: Ik ben niet direct betrokken geweest bij de Vest, want ik was niet in dienst van de opdrachtgever of het gemeentebestuur.

00:13:00

Interviewer: En wat heeft u precies hierbij bij dit project gedaan?

00:13:03

Erik Koopmans: Ik heb geen directe betrokkenheid, dus het is wat terzijde misschien. Ik weet wat er over deze dingen. Ik wist waar de deuren voor waren. Ik wist dus uit andere projecten

wat er allemaal aan andere ruimtes waren. Zoals ik in het begin vertelde waarom laat je de stoffelijke overschotten, waren er trapfietsen waar je de stroom op kan wekken en je aggregaten staan. Bij de fase net daarvoor bij de schuilkelders had je mensen die op fietsen zaten de trappen om stroom en dergelijke te krijgen. En zaten de gemeentebesturen in aparte ruimtes. Maar ik ben nooit rechtstreeks opdrachtgever of uitvoerder of project geweest van.

00:13:54

Erik Koopmans: Ik wist meer van het bestaan af. En was geïnteresseerd in het project. Zo hebben we ook bij u opgegeven.

00:14:13

Erik Koopmans: Maar goed, ik heb veel met bunkerbouw te maken gehad. In een tweede fase, toen ze hem uit gingen breiden en verbouwde, heb ik nog een keer geprobeerd een baan te krijgen.

00:14:26

Interviewer: Kent u het ook Schaarsbergen en Van der Scheer in Haarlem die betrokken waren bij de bouw zelf?

00:14:43

Erik Koopmans: De naam zegt me niets.

00:15:29

Erik Koopmans: Ik wist van het bestaan af van de Vest. Het is duidelijk zichtbaar, op die foto's zien we de deuren. In de meeste projecten is dat weggewerkt, heeft men er een wandje voor geplaatst. Hier is het zichtbaar.

00:15:44

Interviewer: U bent dan dus niet bij dit project betrokken geweest, maar misschien kunt u wat vertellen over andere projecten, andere bunkers? Was er ook een soort van geheimhouding?

00:16:00

Erik Koopmans: Nee, de geheimhouding heb ik nooit mee gemerkt. Wel probeerde men te voorkomen dat mensen die tegen waren. Er zijn altijd actiegroepen die voor of tegen zijn die dus ook zoeken. De laatste tien jaar zijn er ook vrouwen in opspraak terechtgekomen en daar moest ik echt aan wennen want vrouwen reageren anders. Hoe ik met mannen om moet gaan en hoe ik met vrouwen om moet gaan. Dat is heel interessant. Ik weet ook niet hoe dames met zo'n schuilkelder waren omgegaan en wat hun uitgangspunten waren. Ik heb mij altijd op tijd binnen budget belangrijk en het moet goede kwaliteit hebben.

00:18:50

Interviewer: Want was u dan meer met de financiële kant bezig?

00:18:53

Erik Koopmans: Nee, dat hoorde bij elkaar. Vaak was je in dienst van bestuur en het bestuur wilde iets realiseren. Die zoekt iemand die als projectbegeleider op diverse geledingen kennis heeft. Ik was eigenlijk bouwprojectcoördinator.

00:19:54

Interviewer: U werkte voor een bedrijf of voor jezelf?

00:19:57

Erik Koopmans: Soms voor het bedrijf. Ligt er aan wie mij in dienst nam, wie mij betaalde. Was zelfstandig en je wist bij welke mensen je moest zijn.

00:20:13

Erik Koopmans: Bij elk project waar zo'n atoomschuilkelder onder zit, kreeg je een aanvullende financiering. Vanuit de overheid. En je moest de weg bij die ministeries weten, waar vraag ik het aan, wie keurt het goed, en wat moet ik leveren.

00:21:50

Erik Koopmans: Hier ben ik niet rechtstreeks bij betrokken geweest, maar ik wist wel van de bouw. Daarom vroeg ik u, hoort die fietsenkelder erbij? Want die is tijdens die uitbreiding gerealiseerd. Ook al ben ik niet aangenomen voor het project, ik was al in de zestig, het interesseerde me toch.

00:22:31

Interviewer: Ik wilde het over atoomkelders in het algemeen hebben. Kunt u misschien iets vertellen over de bunkerbouw, materiaal?

00:22:41

Erik Koopmans: Er is heel veel beton. Het was ook belangrijk voor stralingen. In Amsterdam in het Wilhelmina Gasthuis kwamen in Duitse bunkers de eerste bestralingsapparaten waar dus nog twee meter beton was. Dit houdt allemaal verband. Het beste apparaat wordt tegenwoordig allemaal met lood opgevangen. De straling is veel minder groot geworden. Je ziet wel op de kaart dat de muren vrij dun waren, want dit is vrij modern, jaren zeventig gebouwd. Het wordt steeds dunner allemaal. In detail weet ik er niet zoveel van, maar ik herken het wel.

00:28:27

Erik Koopmans: In Rotterdam, als je de metro instapt in Rotterdam Centraal. Je rijdt naar het Stadhuis moet je daar op het station uitstappen, naar het eind van het station lopen, daar is zo'n wand. Daarachter was een groot deel van de tunnel met betonplaten die liggen met ronde gaten erin. Want als 30.000 mensen moet laten plassen en poepen, dan moet je dat vullen en moet je het daarna dichtzetten, want je zit al zo diep, je kan geen riool meer laten werken. In Rotterdam waren het dus betonplaten met ronde gaten. Daar zat je met meerdere gaten naast elkaar. Als je in de metro keek, vlak voor het station binnenkwam, zag je de betonplaten met die ronde gaten op de zijkant de vele kenners. Vlak voor het station binnenkwam.

00:29:55

Interviewer: Herkent u ook de bouwpakketten voor stapelbedden?

00:29:56

Erik Koopmans: Ja, dat herkent ik ook, dat was drie hoog. Het personeel was voor drie hoog. Patiënten legde je vaak op het eerst of tweede bed, want anders konden je bij de bovenste patiënt toch niks meer doen. Dus personeel lag altijd drie hoog. Patiënten of gewonden lagen 2 hoog boven elkaar.

00:30:30

Interviewer: Want dit was een openbare schuilkelder. Dus iedereen van buitenaf kon binnenkomen. Hoe selecteer je dan? Heeft daar nooit iets over gehoord?

00:30:40

Erik Koopmans: Van het AMC weet ik, dat werd in gebruik gesteld als atoomnoodhospitaal, daar zochten ze vrijwilligers. Ik heb dus in de selectie gezeten. Voor z'n openbare schuilkelder. moet je toch selecteren. Je laat niet iedereen toe. Je moet meten aan ze of zou al bestraald zijn en al uitgekleeft moeten worden.

00:31:14

Interviewer: Wie deed dat dan? Stond er echt iemand bij de deur?

00:31:17

Erik Koopmans: Je had een organisatie die het noodhospitaal leidde en die zocht de vrijwilligers bij die daar wilden functioneren. Je hebt dus een selectiecommissie nodig. Dus ook bij de BB of bij het gemeentebestuur zou er een selectiecommissie zijn, want wie laat je anders selecteren?

00:31:40

Erik Koopmans: Ik ben bij één project lid geweest van een selectiecommissie. Ze zochten toen mensen en dan kon je het worden. Ik was daar waarnemend hoofd inrichting geworden. Ik kocht dus ook die bedden in. Kochten we vaak in bij een bedrijf in Duitsland. En dan nam ik altijd wat deskundigen mee. Of twee zusters ook, die er later mee moesten werken. Gingen we een offerte aanvragen en kijken in die fabriek.

00:32:20

Interviewer: Weet u nog hoe die fabriek heette?

00:32:22

Erik Koopmans: Ja, die fabriek was Mannesmann. Je had soms problemen als een fabriek failliet ging. Je kocht soms een paar duizend van die dingen in en die werden dan niet meer geleverd. De fabriek waar gekocht was, die ging failliet. Dan probeerde je het op te lossen met collega's in het land. Ik heb hier al 200 bedden staan. Kan iemand anders die van mij overnemen? Dan koop ik mijn andere beelden, die ik nodig heb, die duizend, bij een andere fabriek want wat moet je met twee types. Je moet één type hebben, dan kan je makkelijker stapelen en dat moet je ook vaak doen.

00:33:42

Interviewer: Je had natuurlijk ook de ventilatie en zuurstofvoorzieningen.

00:33:52

Erik Koopmans: Vaak had je ook natuurlijke ventilatie met filters, want het kon niet allemaal machinaal. Je moest niet zoveel machines hebben, want die werkten na een week niet meer, want dan was het op. Dus ik herinner me ook kelders waar het natuurlijke ventilatiesysteem was. Dat waren ook ingewikkelde filters.

00:34:19

Erik Koopmans: Ik weet nog toen in Oekraïne die atoomcentrale de lucht in ging, kwam daar over heel Europa kwam een soort straling. Al die filters moest je vervangen, want door heel West-Europa heen waren die filters besmet geraakt. In Zweden, Polen en tot in Nederland waren de filters verontreinigd door de straling bij Tsjernobyl. Het kwam door de lucht die werd er doorheen getrokken. De filters moesten een extra keer vervangen worden.

00:35:15

Interviewer: Koolstoffilters maar ook voor bacteriële en chemische stoffen. Brandstof was er vaak voor twee weken.

00:35:23

Erik Koopmans: Meestal voor een á twee weken waren er voorzieningen en daarna niet meer. Daarom had je die fietsen die in kelders. Was ook voor de reinwaterkelder. Dat was klassiek want die bestonden ook vijf eeuwen terug al, een ziekenhuis uit 1500 hadden ook al een reinwaterkelder. Die doorstroomde dus met bepaalde regenval en ververst men zo het water weer.

00:36:38

Interviewer: Was deze bunker ook aangesloten was op het openbaar elektrisch- en waternetwerk?

00:36:46

Erik Koopmans: Als je dat doet, dan heb je het over onderhoud. Dus ik zou het niet doen. Niet aansluiten, maar een op zichzelf staand zelfvoorzienend bunker.

00:37:36

Interviewer: Er staan natuurlijk ook auto's in de parkeergarage. Ik ben heel benieuwd hoe dat in de praktijk gaat, dat die auto's allemaal eruit moesten.

00:37:55

Erik Koopmans: Een atoombom wordt niet toevallig gegooid. Daar heb je eerst een aanlooptijd van. Je had tijd om alle oude auto's eruit te halen. Je kon zelfs zonder elektrotechniek auto's opstarten, bijvoorbeeld met een slinger. Ik heb een auto met een slinger gehad, die slinger je aan, je hebt helemaal geen stroom nodig. Of je duwde je auto aan. Ook manieren om te starten, dat zou ik dus doen bij dit systeem.

00:39:18

Interviewer: Net zoals bij de metro heb je hier dus, in de helling, van die betonnen deuren, gas en druk dicht.

00:39:26

Erik Koopmans: Ja, die reden op wieltes, die rij je dicht. Hier zitten geen sluizen, dus men werd waarschijnlijk niet meer binnengelaten als ze bestralingen hadden opgelopen.

00:39:54

Interviewer: Ik was benieuwd naar de vluchtroute. Ik heb iemand gehoord die zei dat er een vluchtroute was via een flat?

00:40:10

Erik Koopmans: Dat weet ik niet. Ik denk dat hier ook wel een verbinding heeft naar de fietsenkelder.

00:40:13

Interviewer: Er staat hier dat er een nooduitgang is naar de Molenbuurt.

00:40:18

Erik Koopmans: Daar zullen bepaalde trappenhuis met die glazen pui waar je dus ook naar de parkeergarage kan.

00:41:06

Interviewer: U vertelde net nog over menselijke overschotten. Dat vind ik ook wel interessant.

00:41:12

Erik Koopmans: Die metselde je in. Als mensen doodgingen had je van die ruimtes die legde je vol en metselde je de wand dicht. Bij andere projecten was het echt een discussie, wat doen we ermee? Heb je weer ruimte voor nodig en weer voorzieningen om die dicht te krijgen. Het gaat verschrikkelijk stinken. Want het was bij elke grote bunker van duizenden mensen het geval. Mensen gaan ook door leeftijd automatisch dood of aan hun hart. Die kan je niet in leven houden, dus je moet hun overlijdens voorziening hebben.

00:44:36

Interviewer: Heeft en nog iets anders te zeggen?

00:44:37

Erik Koopmans: Het is wel leuk dat in de Koude Oorlog dat wij ons bedreigd voelden door volken in het oosten, terwijl in mijn historische besef is, wij vielen hen alleen aan en zij vielen ons nooit aan. De Fransen vielen de Russen aan, de Duitsers vielen de Russen aan, de Russen hebben ons nog nooit aangevallen. Ik heb wel eens atoombommen verhuisd toen ik in militaire dienst was. Iedereen verzwegen dat we atoombommen hadden, maar wij hadden vrij veel atoombommen en die verhuizen we in Nederland altijd van de ene kazerne naar de andere. Want als de Russen wisten waar de atoombommen waren, is dat de plek waar ze hun eerste raketten afvuren. Dus we verplaatsten onze atoombommen van Drenthe naar Brabant en dergelijke. En dat weet je weer omdat je in militaire dienst ben geweest dat daar verhuizingen plaatsvonden. Wij gingen al dat geld uitgeven omdat we ons bedreigd voelden. Maar hoe bedreigden wij hen? Wat voor voorzieningen hebben zij getroffen. Of deden ze daar niet aan. Of hadden zij er geen geld voor?

00:45:57

Interviewer: En over uw persoonlijke ervaring van de Koude Oorlog, voelde u angst?

00:46:16

Erik Koopmans: Ik voelde dit is gewoon zo. Bij de BB kocht je een noodrantsoenpakketje. Daarna kreeg ik er veel meer toen die projecten afliepen. Je moet dan wat voorzien.

00:49:57

Interviewer: We zijn natuurlijk geïnteresseerd of er nog meer mensen kunnen vinden die wellicht iets kunnen vertellen. Weet u nog mensen?

00:50:02

Erik Koopmans: Ik ken daar niemand die daar precies heeft gewerkt.

00:50:27

Interviewer: Ik heb de naam van De heer Keesman doorgekregen. Die zou misschien architect zijn geweest van de BB bunker.

00:50:34

Erik Koopmans: De naam Keesman komt mij wel bekend voor. Dat zou bij de BB Bunker geweest kunnen zijn, maar weet dat niet zeker.

00:52:32

Interviewer: Wilt u nog vertellen wat uw loopbaan qua opleiding is geweest?

00:52:35

Erik Koopmans: Qua opleiding heb ik op de uitgebreid technisch school gezeten in Rotterdam. Na de LTS kon je naar de UTS, na de UTS kon je naar de MTS en naar de HBS. Dat koste geen geld. Ik kreeg een diploma voor grondwaterstromingen aan de universiteit van Wageningen. Ik heb in militaire dienst gezeten, vlak voor 1962/1963.

00:55:24

Interviewer: Heeft u wel eens gehoord of iemand een privéschuilkelder had?

00:55:31

Erik Koopmans: Nee, ik weet niets van de privéschuilkelder.

00:55:35

Interviewer: Ik had nog even één vraag, wat me nu ineens te binnen schiet over verbindingen, telefonische verbindingen met andere gebouwen?

00:55:42

Erik Koopmans: Er waren verbindingen, maar meer tussen de bunkers en de bestuursfuncties. Niet voor openbare functies. Ik kan hier dus geen verbinding herinneren. Ook nooit vragen over gesteld geweest dat er de verbindingen moesten zijn.

00:58:26

Interviewer: Mocht u later nog iets bedenken of nog vragen kunt u altijd bellen. Dank u wel voor het gesprek.

00:58:31

Erik Koopmans: Van mij mag u alles gebruiken.